
ՅՈՒՐԱՅԻՆՆ ՈՒ ՕՏԱՐԸ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԻՆՔՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ

ՂԱԶԱՐ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Ժամանակակից աշխարհում տարածաշրջանային ինքնության հիմնախնդիրը ձեռք է բերել տեսական ու գործնական նոր հնչեղություն, թեև, որքան էլ տարօրինակ է, այն դեռևս չի արժանացել գիտական այնպիսի ուշադրության, ինչպիսին նկատվում է ազգային ինքնության նկատմամբ: Նման «անուշադրությունը» այնքան էլ հիմնավոր չէ, եթե հաշվի առնենք, որ այն պատմականորեն նախորդում է ազգային ինքնությանը, և նրանց միջև գոյություն ունի գործառական մեծ փոխկապվածություն¹: Տարածաշրջանային ինքնությունը սոցիալական ինքնության տարատեսակներից մեկն է և սովորաբար արտահայտում է տարածաշրջանային պատկանելությունը, երկրացիների համակեցության բնույթն ու բովանդակությունը: Տարածված տեսակետ է, որ տարածքի աշխարհագրական գործոնները էական ազդեցություն չունեն հասարակական հարաբերությունների վրա, քանի որ այս դեպքում վճռորոշը էթնիկական ինքնությունն է, որն ավելի կայուն է ու ինքնաբավ: Դժվար չէ նկատել, որ նման մոտեցման դեպքում տարածաշրջանային ինքնությունը դիտվում է որպես էթնիկականից ածանցյալ որակ, որն առաջ է գալիս միայն այնտեղ, որտեղ որոշակի տարածքում էթնիկական ինքնությունները խաչվում և ծնունդ են տարածքային բնույթի կոնֆլիկտներ: Սակայն այս մտայնության հետ չպետք է համաձայնվել, քանի որ տարածաշրջանային ինքնությունն ունի որոշակի առանձնահատկություններ, որոնք կարող են որակական նշանակություն ունենալ սոցիալական փոխազդեցություններում: Էթնիկական և տարածաշրջանային ինքնություններն ունեն բացարձակապես տարբեր հիմքեր, զարգացման տարբեր մեխանիզմներ, իսկ նրանց համընկնումները մասնավոր դեպքեր են: Պետք է նկատել, սակայն, որ էթնիկական ինքնության դերի կարևորումը նոր երևույթ է, քանի որ դեռ մեկ ու կես դար առաջ տարածաշրջանային ինքնությունը անհամեմատ ավելի վառ երևույթ էր, քան էթնիկականը, լեզվականը կամ քաղաքականը: «Ֆրանսիական հեղափոխության տարիներին,- գրում է Է. Հոբսբաումը,- Ֆրանսիայի բնակչության միայն կեսն էր կարողանում խոսել ֆրանսերեն, և միայն 12-13 տոկոսն էր դա անում «ճիշտ»: Ամենազարմանալի օրինակը Իտալիան է, որտեղ պետականություն ձեռք բերելու ժամանակ հարյուր իտալացիներից երկուսը կամ երեքն էին տանը օգտագործում իտալերենը»²:

¹ Տե՛ս **Желицки Б. Й.** Центральноевропейская идентичность и Венгрия // «Международный исторический журнал», 2000, № 11, էջ 19:

² **Hobsbaum E.**, Language, Culture, and National Identity. // Social Research. 1966, № 4, p. 154.

Կարելի է առանձնացնել երկու ոլորտ, որոնց շրջանակներում տարածաշրջանային ինքնությունն ունի պրակտիկ մեծ նշանակություն և արժեք (քաղաքական և տնտեսական):

Առաջին՝ արևմտյան երկրներում վաղուց արդեն գիտակցում են, որ ինքնությունն ունի քաղաքական մեծ ներուժ մարդկանց կայուն խմբերում ընդգրկելու համար: Այն մի անգամ չէ, որ դարձել է հասարակական ուժերի համախմբման հիմք, ընդ որում, ինչպես ստեղծարար, այնպես էլ կործանարար նպատակների իրագործման համար այն բազմիցս հաջողությամբ օգտագործվել է և՛ առաջադեմ ու արդյունավետ հասարակական առաջնորդների, և՛ դեմագոգների կողմից: Այդպիսի ազդեցությունների համար անհրաժեշտ է իմանալ, թե հանուն ինչ նպատակների են մարդկանց համախմբում նմանատիպ խմբերում: Այդ նպատակները կարող են լինել շատ տարբեր, ինչպիսիք են, օրինակ, հանուն խմբի կողմից անհատի պաշտպանության, համերաշխության զգացումի բարձրացման, յուրայինների օտարներից տարբերակման, ինքնաճանաչման, այսինքն՝ հարևանների հետ համեմատած սեփական որակների բացահայտման և այլն:

Երկրորդ՝ Արևմուտքում տարածաշրջանային ինքնությունը մանրամասն ուսումնասիրվում է նաև առևտրատնտեսական հարաբերություններ կազմակերպելու համար: Այստեղ, առաջին հերթին, հաշվի են առնվում սպառողների ճաշակի, հակումների, էթնիկ և աշխարհագրական առանձնահատկությունների, տարածաշրջանային տարբերությունների մասին ուսումնասիրությունները, որոնք հսկայական նշանակություն ունեն առևտրի արդյունավետ կազմակերպման և իրականացման համար:

Տարածաշրջանային ինքնության բնութագրման հարցում կան մի շարք տարբեր, հաճախ իրարամերժ տեսակետներ: Հետազոտողների մի մասը տարածաշրջանային ինքնությունը նույնացնում է ազգային ինքնության հետ՝ հակադրելով նրան քաղաքակրթականը, օրինակ՝ դիտարկելով տարածաշրջանային ինքնության դերը (Ֆրանսիական, գերմանական և այլն) Եվրոպական միությունում³:

Հետազոտողների մեկ այլ խումբ տարածաշրջանային ինքնությունը համարում է ազգային ինքնությունների ընդհանուր գծերի գումար, որոնց կրողներն ապրում են որոշակի տարածքում: Օրինակ՝ կենտրոնաեվրոպական ինքնությունն իրենից ներկայացնում է Կենտրոնական Եվրոպայի երկրների ժողովուրդների հանրույթի ընդհանուր ճակատագրի և դրանից բխող՝ նրանց միջև փոխհարաբերությունների ու համագործակցության գիտակցումը, որը հակադրվում է տարածքային և առասպելաբանական հիմքերով ձևավորված **օտար** կամ այլ հանրույթների ու միջազգային հանրույթների համակարգերին⁴:

Երրորդները տարածաշրջանային ինքնության և նրա գործառության հիմք են ընդունում սոցիալական սուբյեկտի պատկանելությունը որոշակի տարածքի և այդ տարածքից հաջողությունների հասած կարկառուն ներ-

³ Տե՛ս **Коровицына Н. В.** Регион догоняющей модернизации: коммунистический и либерально-демократический опыт // «Международный исторический журнал», 2000, № 11, էջ 35-39:

⁴ Տե՛ս **Желицки Б. Й.**, նշվ. աշխ., էջ 59:

կայացուցիչներին «երկրպագելը» կամ նրանցով հպարտանալն ու ինքնահաստատվելը (օրինակ՝ արևելյան, կովկասյան, դարաբաղյան և այլն):

Դիտարկելով ինքնությունների տարատեսակները՝ կարելի է եզրակացնել, որ ինքնության առաջնային ձևերից մեկը տարածաշրջանային ինքնությունն է, քանի որ մարդը, ինչպես և ցանկացած կենդանի, սոցիալականացման առաջին «դասերը» ստանում է տարածքային ու տարածաշրջանային ներգործություններից: Հետագայում, որոշակի արժեհամակարգի ձևավորմանը զուգահեռ, նա իր կենսահոգեբանական ապրումներում սկսում է հետևել այս կամ այն առասպելաբանությանը՝ միաժամանակ իրեն նույնացնելով այն տարածքի հետ, ուր անցել է մանկությունը:

Այս դեպքում տարածաշրջանային ինքնությունը դիտվում է որպես **յուրայինների** հանրույթին պատկանելու գիտակցում, որը **օտարներից** սահմանազատված է որոշակի «թաղային», ադմինիստրատիվ, աշխարհաքաղաքական գործոններով: Հաշվի առնելով այս հանգամանքը՝ կարելի է ասել, որ տարածաշրջանային ինքնությունը, փաստորեն, «ենթաինքնություն» է, որը միշտ ենթադրում է առավել մեծ հանրույթի՝ «մեզահանրույթի» կամ առասպելաբանական հանրույթի առկայություն, և որում կոնկրետ տեղային կամ լոկալ ինքնության կրողներն ընդգրկված են որպես յուրայիններ: Տարածաշրջանային ինքնության ապրիորի «բիվալենտականությունը», ըստ որի՝ այդ ինքնության կրողը կապված է այնպիսի երկու հանրույթների հետ, որոնցից մեկն ընդգրկում է մյուսին ամբողջ ծավալով, տարածաշրջանային ինքնությունը տարբերակում է կոլեկտիվ ինքնության մյուս ձևերից: Այսպես, օրինակ, հայկական ինքնությունը կրողին հաճախ մեքենայաբար վերագրվում է կովկասյան ինքնություն, հուլանդականը կրողին՝ եվրոպական և այլն, այն դեպքում, երբ ազգային, գենդերային, պրոֆեսիոնալ պատկանելությունները, բացառությամբ առանձին դեպքերի, այդպիսի կապ չունեն:

Տարածաշրջանային ինքնության գործառական մակարդակը տարբեր շրջաններում տարբեր է: Այսինքն՝ սոցիալական համակարգի ինքնությունների բուրգում տարածաշրջանային ինքնության դիրքը կախված է նրանից, թե՛

- որքանով են համընկնում տարածաշրջանի և էթնոսի բնակեցվածության տարածքները, այսինքն՝ համասեռության մակարդակը և յուրայինների առանձնահատկությունները էթնիկական, «բնական» չափանիշի հիմքի վրա,
- որքանով են միմյանցից տարբերվում հարևան տարածաշրջանները էթնիկական, տնտեսական և այլ չափանիշներով, այսինքն՝ ինչպիսին է օտարների արտահայտվածության աստիճանը,
- ինչպիսին է տարածաշրջանային ինքնության սոցիալական ռեսուրսը, որի մեջ մտնում են այնպիսի գործոններ, ինչպիսիք են նրա հեղինակությունը, վարկանիշը, մարդկանց շահերի ու հետաքրքրությունների բավարարման ունակությունը, տնտեսական ինքնուրույնությունը և այլն,
- ինչպիսին է տարածաշրջանային վերնախավի (իշխանական և ինտելեկտուալ) ջանքերի մակարդակը տարածաշրջանային ինքնության կա-

ռուցարկման և այս ուղղությամբ հեռարձակող ինստիտուտների (ՁԼՄ-ներ, դպրոցներ, բուհեր և այլն) աշխատանքների արդյունավետությունը:

Տարածաշրջանային ինքնության հզորացման դրական հետևանքներից մեկը նրա ներկայացուցիչների անվտանգության ապահովումն է, ինչը, օրինակ, թույլ տվեց վերահսկողության տակ վերցնել Յուսիսային Իռլանդիայի կոնֆլիկտը⁵: Սակայն, տարածաշրջանային ինքնության չափից ավելի արդիականացումն ու ակտիվացումը կարող են հանգեցնել սոցիալ-քաղաքական կայունության կորստին, էթնիկ զտումների մեխանիզմների գործադրմանը, որի դեպքում տվյալ տեղային (լոկալ) հանրույթի մշակույթը հայտարարվում է բացարձակ արժեք, և խնդիր է դրվում տվյալ հանրույթի մշակույթը պաշտպանելու օտարների ազդեցությունից: Այդպիսի քաղաքականությունն անխուսափելիորեն սադրում է կոնֆլիկտներ, մինչև իսկ՝ ռազմական բախումներ ու գործողություններ և նույնիսկ միասնական պետության փլուզում (օրինակ՝ Չարավալավիա, ԽՍՀՄ):

Կոլեկտիվ ինքնության հատկությունները որոշակի վերապահումներով կարելի է կիրառել նաև տարածաշրջանային ինքնության նկատմամբ:

Տարածաշրջանային ինքնության *ռեֆերենտության* մասին են վկայում նրա ակտուալացման վերը նշված գործոնները: Ինչպես տարածաշրջանային, այնպես էլ արտաքին գործոնների [օտարների] առկայությունը նպաստում է յուրայինների ինքնանույնականացմանը, ավելին, օտարների հետ սահմանի առկայությունը նպաստում է տարածաշրջանային ինքնության հզորացմանը: Ինչ-որ իմաստով կարելի է ասել, որ արտաքին սահմանները անջատողականության աճի նշանակալի գործոն են⁶: Այլ կերպ ասած՝ արտաքին օտարների հետ հակադրման ու համեմատման միջոցով յուրայինների որոշարկումը նպաստում է յուրայինների առանձնացմանը նաև ներքին օտարներից: Տարածաշրջանային յուրայինների համար կարող են լինել մի քանի ռեֆերենտ խմբեր: Ռեֆերենտ խմբերի մի քանի տարբերակների առկայությունը նշանակում է, որ այն «ենթաինքնություն» է: Այս առանձնահատկությունն ազդում է տարածաշրջանային յուրայինների և օտարների միջև բարձր մակարդակի *տարասեռության (հետերոգենություն)* վրա: Տարածաշրջանային յուրայիններին հակադրվում են ոչ միայն լոկալիզացիայի չափանիշով օտարները, այլ նաև արտաքին օտարները: Օրինակ՝ օտար կարող է համարվել տարածաշրջանի ադմինիստրատիվ կենտրոնը՝ կենտրոնական իշխանությունը (ինչպես՝ Մոսկվան ԽՍՀՄ-ում): Թեև պետք է նկատել, որ կենտրոնը հանդես է գալիս որպես քաղաքակրթական չափորոշիչ⁷:

Այս առումով տարածաշրջանային յուրային-օտար սահմանագատումն իրականացվում է ոչ միայն արտաքին օտարների, այլև ներքին օտարների՝ կենտրոնական իշխանության հետ համեմատության միջոցով,

⁵ Տե՛ս **Կոսաչ Գ.** Региональное «гражданское полиэтническое сообщество» // Реальность этнических мифов. М., 2000, էջ 89:

⁶ Տե՛ս **Դրոբիշևա Լ.** Возможность либерального этнонационализма // Реальность этнических мифов. М., 2000, էջ 91:

⁷ Տե՛ս **Ենինա Լ. Վ.** Оппозиция «провинция–столица» в журналистском тексте // Философские и лингвокультурологические проблемы толерантности. Екатеринбург, 2003, էջ 230-234:

ինչը նպաստում է տարածաշրջանային ինքնության տարասեռացմանը: Եվ հակառակը՝ մեզահանրության մեջ ընդգրկվելը կարող է նպաստել յուրայինների և օտարների միասեռացմանը (հոմոգենիզացմանը), որի դեպքում «յուրային-օտար» տարբաժանման բոլոր ներքին սահմանները վերացվում են, և մնում է միայն արտաքին սահմանը, որը նպաստում է մեզահանրության հետ նույնականացմանը (օրինակ՝ արտաքին վտանգի դեմ պայքարելու համար բոլոր շրջանների ու տարածքների մոբիլիզացիան):

Տարածաշրջանային ինքնության մյուս առանձնահատկությունը պայմանավորված է նրա *դինամիկ* բնույթով: Բնականության վայրի փոփոխումն արդեն իսկ բավարար պայման է նոր տարածաշրջանային ինքնության ձևավորման համար: Բացի այդ՝ իշխանական կամ ադմինիստրատիվ որոշումների շնորհիվ հնարավոր է նոր սահմանների ձևավորում կամ միավորում, ինչը նպաստում է նոր տարածաշրջանային ինքնության կառուցարկմանը: Սակայն, պետք է նկատել, որ տարածաշրջանային ինքնությունը թեև ունի դինամիկ բնույթ, բայց նոր ինքնության ձևավորումից հետո էլ կառուցարկման համար «երկրագիության» ինստիտուտը դեռևս մի քանի սերունդ շարունակում է գործառնել տարբեր ոլորտներում:

Տարածաշրջանային ինքնության կառուցվածքում առանձնացվում են նաև կոլեկտիվ ինքնության «ավանդական» բաղադրիչները, որոնցից են ադմինիստրատիվ իշխանությունը և «խորհրդանշական» վերնախավը, գիտական և ստեղծագործական մտավորականությունը, որոնք ՁԼՄ-ների միջոցով ստեղծում և թողարկում են էթնիկական տեղային արժեքներ ու խորհրդանիշներ: Այդ իսկ պատճառով նրանց շահերն ու հետաքրքրությունները տարածաշրջանային ինքնության կարևոր բաղադրիչներ են: Ի դեպ, վերնախավի շահերը որոշվում են նրա նպատակներով, ներքին բնորոշիչներով, կենտրոնի հետ հարաբերության բնույթով, և հենց նրանց շահերի իրագործման նպատակով էլ ստեղծվում, միավորվում և բաժանվում են տարածաշրջանները:

Տարածաշրջանային ինքնության համար կարևոր նշանակություն ունի նաև ժամանակատարածային տարրը, նրա տեղն ու դերը աշխարհում: Օտարների նկատմամբ յուրայինների հատուկ նշանակությունն ու առավելություններն արտահայտվում են խորհրդանշանային բաղադրիչներով: Ամենատարբեր ծեսերն ու ավանդույթները համախմբում (կոնսոլիդացում) են հանրույթը, որոշում տվյալ շրջանի տեղը «մեզահանրություն», ընդգծում են նրա ինքնակայությունը և այլն: Ցանկացած ծես՝ ուղիղ թե միջնորդավորված, բովանդակում է «յուրային-օտար» ընդդիմությունը. դրանցում հաճախ արտացոլվում են հերոսի կերպարը և նրա հաղթանակը թշնամիների նկատմամբ: Այս տեսակետից, օրինակ, կարելի է առանձնացնել քաղաքական, պետական, կրոնական մի շարք արարողություններ, որոնք նվիրված են տոնական օրերին (շրջանի կամ քաղաքի ծննդյան օրեր, պատմական իրադարձությունների օրեր և այլն): Տարածաշրջանային ինքնության գործառույթների իրագործումն ու կենսունակության առանձնահատկությունները պայմանավորված են այդ տարածաշրջանի «յուրայիններ-օտարների» առանձնահատկություններով: Տեղային ինքնության սոցիալական կապիտալի մեծացման, լեզվամշակութային տարբաժան-

ման առկայության պարագայում մեծանում է տվյալ գործառույթի արդյունավետությունը: Տարածաշրջանային ինքնության կրողները, ներառված լինելով «մեզահանրույթի» մեջ (օրինակ՝ Եվրամիություն), ընդգրկվում են ընդհանուր ինտեգրացիոն և ունիֆիկացիոն գործընթացների մեջ: Այս պայմաններում տարածաշրջանային ինքնությունը, ընդգծելով յուրայինների և օտարների բազմազանությունը, նպաստում է սեփական անկրկնելիության զգացողության մեծացմանը և ամրապնդմանը: Հենց զարգացած տարածաշրջանային ինքնությունն է թույլ տալիս Եվրոպային լինել միաժամանակ միասնական և բազմազան⁸: Տեղական մասշտաբի յուրայինները բավարարում են իրենց ներհանրույթային, փոքր հայրենիքին պատկանելության ու պաշտպանվածության պահանջունքները, այդ թվում նաև՝ ունիֆիկացիոն գործընթացներից, որոնք ճնշում և արտամղում են տեղային ավանդույթները⁹:

Տարածաշրջանային ինքնությունը մասնակցում է աշխարհի պատկերի կառուցարկմանը: Այն առավել ակտիվություն է դրսևորում հատկապես համակարգային ճգնաժամերի կամ համազգային տեսլականի բացակայության պարագայում՝ ստանձնելով փոխհատուցող մեխանիզմի դեր և ստեղծելով լոկալ «աշխարհի պատկերը»¹⁰: Աջակցելով շրջակա աշխարհի մասին պատկերացումների կարգավորմանն ու ստեղծելով սոցիալական աշխարհի հասկացութային պատկերը՝ տարածաշրջանային ինքնությունը դրանով իսկ կատարում է **կոզմիտիկ** գործառույթ: Այս տեսակետից դժվար չէ նկատել, որ ինստիտուցիոնալ և լեգիտիմ բնույթ ունեցող հասկացութային ապարատի միջոցով տարածաշրջանային ինքնությունը նպաստում է սոցիալական կարգի և «իշխել-ենթարկվել» հարաբերության համակարգի կազմակերպմանը: Այլ կերպ ասած՝ տարածաշրջանային ինքնությունն ունի լեգիտիմացնող մեծ ներուժ: Ավելին, որոշ իմաստով տարածաշրջանային ինքնությունը ողջ մեզահանրույթին օտարների նորմերն ու արժեքները հեռարձակող միջնորդ օղակ է՝ նպաստելով համակցության և հանդուրժողականության ձևավորմանը:

Լոկալ հանրույթին պատկանելության ընդունումը էական ազդեցություն է գործում տարածաշրջանային ինքնության կրողների, նրանց **վարքային** գործառույթների վրա: Այն, մասնավորապես, վարքի օրինակներ է տալիս քաղաքական (քաղաքական ակտիվություն, աստիճան, օրինապահություն և այլն), կրոնական (այլադավանների հետ հարաբերություն և այլն), տնտեսական (որոշակի «ավանդական» տնտեսական ոլորտներին մասնակցություն), գենդերային (ներընտանեկան հարաբերություններ և այլն) ոլորտների գործառնությանը: Լինելով «ենթաինքնություն»՝ տարածաշրջանային ինքնությունը մի կողմից նպաստում է **յուրայինների** յուրակերպության և ինքնակայության պահպանմանը, մյուս կողմից՝ կարող է էապես հեշտացնել շրջանների և պետությունների, այսինքն՝ **յուրայինների** և **օտարների** միջև փոխազդեցության և ինտեգրման գործընթացները:

⁸ Տե՛ս Желицки Б. Й., նշվ. աշխ., էջ 70:

⁹ Տե՛ս Коровицына Н. В., նշվ. աշխ., էջ 55:

¹⁰ Տե՛ս Ачкасов В. А. Политическое мифотворчество как способ выражения региональных интересов// «Журнал социологии и социальной антропологии», М., 2002, т. 5, № 3, էջ 96:

Տարածաշրջանային ինքնությունն ունի մի շատ կարևոր ու դրական հատկություն ևս. այն ունակ է միավորելու տարբեր ռասաների, մասնագիտությունների և կրթվածության աստիճանի, կարգավիճակի մարդկանց, կոտրել կամ թուլացնել այդ խմբերի միջև առկա արգելապատնեշները: Տարածաշրջանային համերաշխությունը տարածված երևույթ է: Որոշ հետազոտողների շրջանում տարածաշրջանային ինքնության վերաբերյալ ձևավորվել է այնպիսի պատկերացում, ըստ որի՝ այն ունի բուժիչ ներգործություն տարբեր տեսակի վախերի [ֆոբիաների], առաջին հերթին՝ ռասիզմի և այլ տեսակի դասակարգային ու խմբային ատելությունների ու օտարացումների վրա: Այդ հատկությունը հիմնվում է բնական վայրի նկատմամբ հատուկ ջերմ զգացողության, նրա գեղեցկության մասին հիշողությունների վրա¹¹:

Տարածաշրջանային «յուրային-օտարի» կառուցարկման վրա ազդեցություն են գործում տարբեր տիպի դիսկուրսներ: Առավել ազդեցիկ նույնականացնող դիսկուրսների թվին են պատկանում քաղաքականը, էթնիկականը և կրոնականը: Քաղաքական դիսկուրսի շրջանակներում տարածաշրջանային յուրայիններ են համարվում որոշակի քաղաքական ռազմավարության հետևորդները: Որպես կանոն՝ լոկալ քաղաքական դիսկուրսը կարող է լինել կենտրոնամետ (յուրայինները նրանք են, ովքեր աջակցում են կենտրոնին և ընդգծում են նրա կառավարման իրավունքը) և անջատողական (յուրայինները պետք է հանդես գան և պայքարեն կենտրոնի և շրջանի իրավասությունների վերաբաշխման համար): Լոկալ յուրայինների և օտարների որոշարկման վրա նշանակալի ազդեցություն ունի էթնիկական դիսկուրսը: Էթնիկությունը բնականություն և լեզվաբանություն է հաղորդում տարածաշրջանային հանրության և սոցիալական կարևոր կապիտալ է անհրաժեշտության դեպքում «արյունով» մոտ օտարների հետ կապերը կարգավորելու համար: Ինչպես էթնիկական, այնպես էլ կրոնական դիսկուրսը հանդես է գալիս յուրայինների և օտարների որոշարկման նորմերի օգտին կենտրոնի և շրջանի միջև նկատելի կրոնական տարբերությունների առկայության պայմաններում:

Այսպիսով, լինելով ենթահիմքություն, տարածաշրջանային ինքնությունը ենթադրում է յուրայինների ընդգրկում «մեզահանրության» մեջ: «Ենթահիմքության» բնույթով որոշվում են նրա հիմնական հատկությունները, որոնցից են տարբեր ռեֆերենտ խմբերի առկայությունը, բարձր տարասեռությունը, ներքին և արտաքին գործոններով պայմանավորված դինամիկությունը և համերաշխությունը: Այն հիմնվում է «յուրայիններ-օտարներ» ընդդիմության վրա: Շահերը, հետաքրքրությունները, ժամանակատարածական բաղադրիչները, սոցիալական աշխարհում յուրայինների տեղի և դերի մասին պատկերացումները նպաստում են յուրայինների առավելագույն ինտեգրմանը և օտարներից տարբաժանմանը: Տարածաշրջանային ինքնությունը նպաստում է «մեզահանրություն» և «ենթահանրություն» կայունության պահպանմանը, բավարարում է պատկանելության, ինքնու-

¹¹ Ст'ю Смирнягин Л. В. О региональной идентичности // «Вопросы экономической и политической географии зарубежных стран». Вып. 17, Москва-Смоленск, 2007, էջ 35-36:

րույնության և պաշտպանվածության պահանջները, ազդում է նրա կրողների պահվածքի ու վարքի վրա:

КАЗАР АВЕТИСЯН – «Свой» и «Чужой» в контексте региональной идентичности. – Глобализационные процессы, охватившие современный мир, предполагают не только движение к межкультурному сближению и интеграции, но также к разобщению и конфликтам. Актуализировались многие проблемы, в том числе и региональная идентичность. Последняя посредством своих когнитивных, поведенческих и интегративных функций способствует диалогу и сотрудничеству между странами и народами тех или иных регионов.

GHAZAR AVETISYAN – *The Insider and the Stranger in the Context of Regional Identity.* – Current globalization processes of contemporary world cultures not only approach each other and integrate into each other, but also disengage and disintegrate. In this context investigation of regional identity has acquired new importance. Regional identity facilitates dialogue and cooperation of countries and nations of the region by its cognitive, behavioral and integration functions.